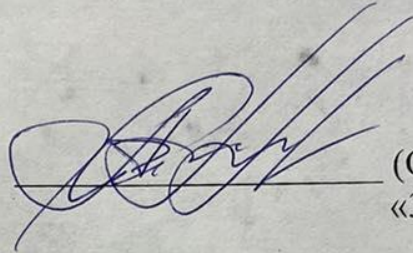

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА**

Кафедра права, філософії та політології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри
(Олександр ЧОРНИЙ)
«30» серпня 2022 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІНСТРУМЕНТАРІЙ ФІЛОСОФСЬКОГО ДОСЛІДЖЕННЯ**

Третій рівень вищої освіти
За спеціальністю 033 Філософія
Галузі знань 03 Гуманітарні науки
На здобуття освітньо-наукового ступеня доктор філософії

2022-2023 навчальний рік

Робоча програма з дисципліни «Інструментарій філософського дослідження» для аспірантів за напрямом підготовки 03. Гуманітарні науки, спеціальністю 033 Філософія

Розробник програми: доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри права, філософії та політології Чорний О.О.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри права, філософії та політології Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Розробник: доктор філософських наук, доцент Чорний О.О.

Мова навчання – українська.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань Напрямок підготовки 03. Гуманітарні науки (шифр і назва)	Нормативна	
Модулів – 3	Спеціальність (професійне спрямування): 033 Філософія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		2-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання: підготовка підрозділу дисертації «Методологія та методика філософського дослідження»		Семестр 3-й	
Загальна кількість годин – 90			
Тижневих годин: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3	Освітньо-кваліфікаційний рівень: доктор філософії	Лекції 16	
		Практичні, семінарські 14	
		Лабораторні -	
		Самостійна робота 60	
		Індивідуальні завдання: Підготовка методичних засобів для наукових публікацій	
		Вид контролю: Екзамен	

2. Мета і завдання навчальної дисципліни:

Мета курсу:

- ✓ ознайомлення з основними завданнями, джерелами та літературою курсу «Інструментарій філософського дослідження»;
- ✓ закріплення та поглиблення здобутих під час навчання у вищих навчальних закладах знань з філософії історії, методології та методики наукових пошуків;
- ✓ розвиток навичок правильного підбору методичних прийомів для розкриття тієї чи іншої науково-філософської проблеми;
- ✓ оволодіння навичками роботи з різними методами філософського дослідження;
- ✓ вироблення уміння правильно підбирати джерела для наукової роботи;
- ✓ вироблення правильного розуміння наукового пізнання.

Завдання курсу:

- ✓ з'ясувати розвиток методологічних прийомів і засобів філософського пізнання;
- ✓ визначити особливості застосування різних методів наукової роботи;
- ✓ оволодіння практичними навичками роботи з основними поняттями, структурою та методами філософського пізнання;
- ✓ засвоєння основних методів систематизації історико-філософських даних та методів аналізу під час наукової роботи;
- ✓ засвоїти традиційні та формалізовані методи дослідження;
- ✓ виховання об'єктивного ставлення до історико-філософського дослідження.

Статус навчальної дисципліни: цикл професійної підготовки

Очікувані результати навчання (програмні результати навчання, загальні та фахові компетентності), що формуються у процесі вивчення дисципліни «Інструментарій філософського дослідження»:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК2. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК3. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК4. Здатність розробляти проєкти та управляти ними.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК1. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у філософії та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з філософії та суміжних галузей.

СК2. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень українською та іноземною мовами, глибоке розуміння іншомовних наукових текстів за напрямом досліджень.

СК3. Здатність застосовувати методи філософського і міждисциплінарного дослідження, виявляти їх евристичні можливості та межі, використовувати релевантний дослідницький інструментарій.

СК4. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті.

СК5. Здатність аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати міждисциплінарних наукових досліджень у сфері філософії, оцінювати сучасний стан і тенденції розвитку філософії.

СК6. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері філософії, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень

Програмні результати навчання (ПРН):

РН1. Мати передові концептуальні та методологічні знання з філософії і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з філософії, отримання нових знань та здійснення інновацій.

РН2. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми філософії державною та іноземною мовами, оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях.

РН3. Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання основних положень теоретичної і практичної філософії, історії світової та вітчизняної філософської думки, а також основних напрямів та провідних тенденцій у сучасній світовій філософії.

РН4. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, прикладних досліджень, наявні літературні дані; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого інтелектуального та соціокультурного контекстів.

РН5. Планувати і виконувати теоретичні дослідження з філософії та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасного інструментарію, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

РН6. Глибоко розуміти загальні принципи та методи філософських наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері філософії та у викладацькій практиці.

РН7. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.

РН9. Організувати і здійснювати освітній процес у сфері філософії, його наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення, застосувати ефективні методики викладання навчальних дисциплін.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ФІЛОСОФСЬКОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин, відведених на:				
	Усього	Лекції	Семінарські та практичні Заняття	Лабораторні та індивідуальні заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Філософське дослідження: поняття, структура, метод.					
Поняття методу та його місце у філософській науці.	6	2			4
Логіка історико-філософського дослідження	10		2		8
Філософський понятійний апарат як інструментарій дослідження	12	2	2		8
Разом за змістовий модуль 1	28	4	4		20
Змістовий модуль 2. Методи збору історико-філософської інформації.					
Пошук та вибірка історико-філософської інформації	12	2	2		8
Методи філософського аналізу	10		2		8

Соціо-філософський інструментарій в наукових дослідженнях.	6	2			4
Разом за змістовий модуль 2	28	4	4		20
Змістовий модуль 3. Методи систематизації наукових даних. Методи аналізу у філософських дослідженнях.					
Моделі історико-філософських даних.	8	2			6
Статистичні методи систематизації наукової інформації.	8	2	2		4
Традиційні методи аналізу: структурно-функціональні підходи.	8	2	2		4
Історико-філософські явища і процеси в контексті причинно-наслідкового аналізу	10	2	2		6
Разом за змістовий модуль 3	34	8	6		20
Усього годин	90	16	14		60

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з.п.	Назва теми	Кількість годин
1.	Логіка та елементи наукового дослідження	2
2.	Методи роботи з філософськими поняттями	2
3.	Методи аналітико-синтетичної переробки наукової інформації	2
4.	Методи формалізації відомостей історико-філософських джерел	2
5.	Різновиди статистичних методів систематизації соціо-філософської інформації	2
6.	Основні методи наукового дослідження	2
7	Історико-філософські явища і процеси в контексті суспільного розвитку	2

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з.п.	Назва теми	Кількість годин
--------	------------	-----------------

1.	Вибіркове дослідження в практиці філософа	
2.	Технологія збору історико-філософської інформації	
3.	Логіка процедури в науковому дослідженні.	

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Підготувати та обговорити на засіданні кафедрального семінару рукопис статті для фахового філософського видання.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Словесні, практичні, репродуктивні, проблемне викладання, дослідницькі, методи оволодіння новими знаннями, формування вмінь і навичок, перевірка вмінь і навичок; методи усного викладу знань, закріплення навчального матеріалу, самостійної роботи аспірантів з осмисленням і застосуванням знань на практиці та вироблення вмінь і навичок, перевірка та оцінювання знань, умінь, навичок.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Система оцінювання знань, вмінь та навичок аспірантів передбачає виставлення оцінок за усіма формами проведення занять.

Перевірка та оцінювання знань аспірантів може проводитися у наступних формах:

1. оцінювання роботи аспірантів під час семінарських занять;
2. проведення проміжного тестового контролю.

Оцінка зі змістового модулю складається з поточної оцінки, яку аспірант отримав під час семінарських занять, оцінки за проміжний тестовий контроль та оцінки за індивідуальну роботу.

Загальна оцінка з дисципліни (модулю) визначається як сукупність балів, що аспірант отримав за змістовий модуль та модульний контроль.

Порядок поточного оцінювання знань аспірантів.

Поточне оцінювання здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовки аспірантів до встановлених завдань.

Поточному контролю підлягають:

1. активність та результативність роботи аспіранта протягом семестру у вивченні програмного матеріалу дисципліни, відвідування занять;
2. виконання індивідуального завдання;
3. виконання проміжного тестового завдання зі змістового модулю.

Контроль систематичності виконання самостійної роботи та активності на семінарських заняттях.

Оцінювання здійснюється за наступними критеріями:

1. ступінь засвоєння матеріалу дисципліни;
2. ознайомлення з основною та додатковою літературою;
3. логіка, стиль викладу матеріалу в письмових роботах та усному виступі, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;
4. якість, самостійність та своєчасність виконання необхідних завдань.

Проміжний тестовий контроль зі змістових модулів.

Проміжний тестовий контроль знань аспірантів здійснюється шляхом проведення тестування з основних навчальних елементів змістових модулів. Тестування проводиться на останньому семінарському занятті з кожного змістового модулю.

Загальна модульно-рейтингова оцінка складається із суми показників успішності (оцінок) за різні види контролю, що передбачені змістовим модулем. Підсумковим контролем є екзамен.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ АСПРАНТИ

Поточне тестування та самостійна робота										Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3					
T1	T2	с/р 1	T3	T4	с/р 2	T5	T6	T7	с/р 3	30 балів	100 балів
7	7	7	7	7	7	7	7	7	7		

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка в ECTS	Національна шкала оцінювання	
		Оцінка для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C	Задовільно	
64-73	D		
60-63	E		
35-59	Fx	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Навчальна програма дисципліни.
2. Робоча навчальна програма дисципліни.
3. Плани лекційних та семінарських занять.
4. Навчально-наочні посібники, технічні засоби навчання, тощо.
5. Конспекти лекцій з дисципліни.

6. Комплекс контрольных работ (ККР) для визначення залишкових знань з дисципліни, завдань для обов'язкових контрольних робіт.
7. Інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять.
8. Контрольні завдання до семінарських занять, запитання до екзамену.
9. Методичні рекомендації та розробки викладача.
10. Методичні матеріали, що забезпечують самостійну роботу аспірантів.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Підручники та посібники:

1. Амосов Н.М. Разум, человек, общество, будущее. – К., 1994.
2. Андреев И.Д. Проблема логики и методологии познания. – М., 1972.
3. Аристотель. Аналитика первая и вторая. – М., 1952.
4. Бабушкин В.У. Феноменологическая философия науки: критический анализ. – М., 1985.
5. Баталов Э. Я. В мире утопий. – М., 1989.
6. Башляр Г. Новый рационализм. – М., 1987.
7. Бельская Е.Ю. История и философия науки. М., 2007.– 335с.
8. Бунге М. Философия физики. – М., 1975.
9. Васильев Н.А. Воображаемая логика. Избранные труды. – М., 1989.
10. Войшвилло Е.К. Понятие как форма мышления: логикогносеологический анализ. – М., 1989.
11. Гадамер Х.-Г. Истина и метод . Опыт философской герменевтики. – М., 1988.
12. Горохов В.Г. Основы философии техники и технических наук. – М., 2007. – 335 с.
13. Гегель Г.-В.-Ф. Феноменология духа. Предисловие. Антология мировой философии. Сборник философских текстов. Т.1., ч. 3. – К., 1992.
14. Гуссерль Э. Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология. Введение в феноменологическую философию. // Вопросы философии. – 1972.- № 7.
15. Гжегорчик А. Популярная логика. – М., 1979.
16. Добронравова І.С. Філософія науки. – Київ, 2018. -255 с.
17. Жоль К.К. Вступ до сучасної логіки. – К., 1992.
18. Жоль К.К. Логика в лицах и символах. – М., 1993.
19. Зегет В. Элементарная логика. – М., 1985.
20. Ивин А.А. По законам логики. – М., 1983.
21. Ивин А.А. Строгий мир логики. – М., 1988.
22. Ивин А.А. Искусство правильно мыслить. – М., 1990.
23. Ішмуратов А.Т. Вступ до філософської логіки. – К., 1997.
24. Индуктивная логика и формирование научного знания. – М., 1987.
25. Карнап Р. Философские основания физики. Введение в философию науки. – М., 1971.
26. Канке В.А. Основные философские направления и концепции науки. Итоги XX ст. – М., 2000. – С. 196-236.
27. Конверський А.Є. Логіка. – К., 1998.
28. Копнин П.В. Диалектика, логика, наука. – М., 1975.
29. Конфорович А.Г. Математичні софізми і парадокси. – К., 1983.

30. Крымский С.Б. Научное знание и принципы его трансформации. – К., 1874.
31. Келле В.Ж. Наука как компонент социальной системы. – М., 1988.
32. Маковельский А.О. История логики. – М., 1967. 33. Малахов В.П. Основы формальной логики. – М.,1999.

1. Парахонская Г.А. Контент-анализ документов: учебное пособие. Тверь, 2004.
2. Розов Н.С. Историческая макросоциология: методология и метод: учебное пособие. Новосибирск, 2009.
3. Яблонская А.И. Модель и метод исследования науки. М., 2001.

Питання

до курсу «Інструментарій наукового історичного дослідження»

1. Завдання методології історії
2. Якості наукового метода.
3. Класифікація наукових методів.
4. Фактори, що впливають на стратегію історичного дослідження.
5. Види історичних досліджень.
6. Методологічні підходи, що використовуються під час проведення історичних досліджень.
7. основні етапи історичного дослідження.
8. Основні задачі історіографічного етапу.
9. Основні задачі джерелознавчого етапу.
10. Специфіка етапу систематизації і структурування інформації.
11. Особливості, притаманні аналітичному етапу.
12. Місце методології та методики в структурі дослідження.
13. Наукові категорії, поняття та їх різновиди.
14. Основні типи понять. Структура понять. Засоби їх формування.
15. Основні і допоміжні поняття.
16. Особливості понятійного апарата історичної науки.
17. Основні завдання документального пошуку.
18. Інформаційно-пошукові системи пошуку архівних матеріалів.
19. Вибірковий метод в історичних дослідженнях.
20. Методи аналітико-синістичної переробки наукової інформації.
21. Основні методи аналізу текстів документів.
22. Традиційні методи аналізу.
23. Методи формалізації відомостей історичних джерел.
24. Метод контент-аналізу.
25. «Категорія аналізу» в методиці контент-аналізу.
26. «Одиниця аналізу» в методиці контент-аналізу.

- 27.«Одиниця рахування» в методиці контент-аналізу.
- 28.Основні етапи контент-аналітичного дослідження.
- 29.Семіотичний аналіз та його сутність.
- 30.Дискурсивний аналіз в історичних дослідженнях.
- 31.Метод психоаналізу в історичному дослідженні.
- 32.Джерела усної історії. Технологія збору джерел усної історії.
- 33.Структура програми усно-історичного дослідження.
- 34.Методи збору інформації в соціології.
- 35.Методи систематизації історичних даних.
- 36.Основні види текстових моделей.
- 37.Неформалізована і формалізована текстова модель.
- 38.Основні риси методу опису.
- 39.Сутність біографічного методу.
- 40.Числові моделі даних. Основні види.
- 41.Метод «варіаційного ряду».
- 42.Метод «динамічного ряду». Основні види та принципи будування.
- 43.Схеми в історичному дослідженні. Основні види схем.
- 44.Картографування в історичному дослідженні.
- 45.Завдання методів аналізу в історичному дослідженні.
- 46.Взаємодія аналізу і синтезу в процесі пізнання.
- 47.Схема індуктивного судження (на підставі теми, що вивчається Вами).
- 48.Схема дедуктивного судження (на підставі матеріалів теми, що вивчається Вами).
- 49.Що таке доказ. Основні елементи доказу.
- 50.Логічна структура гіпотези.
- 51.Що таке верифікація.
- 52.Чим відрізняється суворий доказ від несуворого.
- 53.Види класифікації. Наведіть приклад історичної класифікації (на основі Вашої теми дослідження).
- 54.Що таке типологія і чим вона відрізняється від класифікації. Види типології.
- 55.Системний підхід і системний аналіз. Основна різниця.
- 56.Синергетика. Основні тези синергетики.
- 57.Історико-динамічний метод аналізу.
- 58.Основні етапи історико-динамічного дослідження.
- 59.Поняття «період». Різниця між етапом і стадією.
- 60.Періодизація в історико-динамічному дослідженні.
- 61.Різновиди періодизації.
- 62.Історико-порівняльний метод. Види компаративного дослідження.
- 63.Основні етапи історико-порівняльного аналізу.
- 64.Особливості історико-генетичного метода.
- 65.Стохастичні і функціональні причинні відносини.
- 66.Основні етапи історико-генетичного дослідження.

Примітки:

1. Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни є нормативним документом вищого навчального закладу і містить виклад конкретного змісту навчальної дисципліни, послідовність, організаційні форми її

вивчення та їх обсяг, визначає форми та засоби поточного і підсумкового контролів.

2. Розробляється лектором.